فریدون مجلسی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

ایران باید خود را برای اقدامات فرابرجامی آماده کند

◀ اعتراضات روی سرنوشت برجام تأثیر گذاشت ◀ به نقطه پایان برجام رسیده‌ایم ◀ احیای برجام بدون پذیرش اف‌ای تی‌اف بی‌معنا خواهد بود

آرمان ملی- احسان انصاری: پایان برجام چه پیامدهای سیاسی و اقتصادی خواهد داشت؟ ایران بدون برجام چه هزینه‌های داخلی و خارجی باید بپردازد؟ آیا امیدها برای احیای برجام به صورت کامل از بین رفته است؟ «آرمان ملی» برای پاسخ به این سوالات با فریدون مجلسی، تحلیلگر روابط بین‌الملل گفت‌وگو کرده است. مجلسی معتقد است: «کشورهای غربی برجام را ابزاری برای بقای اسرائیل در مقابل ایران قلمداد می‌کردند. جمهوری اسلامی بر این اعتقاد است که رژیم اسرائیل نامشروع است و به همین دلیل باید نابود شود. به همین دلیل رسیدن ایران به امکانات هسته‌ای بالاتر از دید آنها به منزله تهدید بیشتر بقای اسرائیل قلمداد خواهد شد. اسرائیل نیز به دلیل شرایط بحرانی در منطقه و هم کشاندن پای کشورهای غربی به دعوای خود با ایران به دنبال ارتباط با کشورهای عربی است که در گذشته همواره طرف دعوا با اسرائیل بودند. از سوی دیگر اسرائیل با کمک کشورهایی مانند آذربایجان و یا حتی ترکیه و کمک برخی گروه‌ها در منطقه دنبال این است که شاید به صورت نظامی با رویکردهایی که جمهوری اسلامی در منطقه دنبال می‌کند مقابله کند. البته این برخوردها در شرایط کنونی نیز در کشورهایی مانند سوریه و لبنان و مناطق دیگر به شکل‌های مختلف وجود دارد. با این وجود ادامه داشتن این وضعیت این احتمال را تقویت می‌کند که این تنش‌ها به داخل خاک ایران و در نهایت به صورت شدیدتر به داخل خاک اسرائیل کشیده شود. این واکنش‌های متقابل می‌تواند یک وضعیت مصیبت‌بار را در کل منطقه به وجود بیاورد.

◀ اعتراضات و التهاباتی که پس از آن در کشور به وجود آمد چه تأثیری در روند احیای برجام و موقعیت ایران در عرصه بین‌المللی داشت؟

یکی از ریشه‌های اصلی اعتراضاتی که در ایران صورت گرفت اقتصادی بود. دلیل این موضوع نیز تحریم‌هایی که علیه ایران صورت گرفته و باعث شده فشارهای اقتصادی به مردم وارد شود. این اتفاق در شرایطی رخ داد که مردم نسبت به ناکارآمدی بخش‌هایی از مدیران کشور و همچنین اختلاس‌ها و فسادهایی که در کشور وجود داشت انتقاد داشتند و با ناامیدی نسبت به آینده نگاه می‌کردند. از سوی دیگر ایرانیان خارج از کشور که اعتراضاتی داشتند نیز نارضایتی‌های خود را اعلام کردند. همزمانی این اتفاقات با زمانی که کشورهای غربی برجام را مختومه اعلام کرده بودند روی سرنوشت برجام تأثیر گذاشت. از سوی دیگر تبلیغاتی که تندروها در داخل ایران و اسرائیل و عربستان علیه برجام انجام می‌دادند به این فکر افتادند در شرایطی که ایران در داخل و خارج از کشور با بحران مواجه شده است می‌توانند ضربه سنگینی به ایران وارد کنند. هدف از این رویکرد نیز این بود که به ایران فشار وارد کنند و ایران را به پذیرش تعهدات بین‌المللی و برجامی وادار کنند. من فکر می‌کنم حداکثر امتیازی که ایران می‌تواند در این شرایط به دست بیاورد پذیرش همان متن نهایی است که آماده شده است. به همین دلیل بهتر است که با همان برجام که نتیجه مذاکرات طولانی بوده و حداکثر امتیازات را برای ایران به‌همراه داشته بپذیریم. ایران دارای منابع گسترده طبیعی و انسانی است که با استفاده از این ظرفیت‌ها می‌تواند به دنبال توسعه اقتصادی باشد. توسعه اقتصادی نیز قدرت بیشتری را برای ایران به‌همراه خواهد آورد. همچنان که امان و ژاپن پس از شکست در جنگ جهانی دوم به مرور زمان به بزرگترین قدرت‌های اقتصادی جهان پس از آمریکا و چین تبدیل شده‌اند. اگر ایران از ظرفیت‌های داخلی خود به خوبی استفاده کند و در مسیر توسعه اقتصادی قرار بگیرد می‌تواند چشم‌انداز روشنی برای خود متصور شود در غیر این صورت شرایط برای ایران سخت‌تر از گذشته خواهد شد.

> **هدف برجام این بود که ایران بتواند در عرصه بین‌المللی به مبادلات اقتصادی و تجاری خود به صورت آزادانه ادامه بدهد و از سیستم بانکی بین‌المللی بهره‌مند شود. این در حالی است که ایران با نپذیرفتن اف‌ای‌تی‌اف به دست خود این امتیازها را از دست داده است**

> **اگر ایران از ظرفیت‌های داخلی خود به خوبی استفاده کند و در مسیر توسعه اقتصادی قرار بگیرد می‌تواند چشم‌انداز روشنی برای خود متصور شود در غیر این صورت شرایط برای ایران سخت‌تر از گذشته خواهد شد.**

◀ اظهارات مقامات آمریکا بیانگر این موضوع است که دیگر برجام در اولویت نخست آنها در مقابل ایران قرار ندارد. این در حالی است که امیر عبداللهیان نسبت به انجام مذاکرات در آینده و احیای برجام خوش‌بین است. آیا در واقع برجام به پایان خود رسیده است؟

واقعیت این است که ما به پایان برجام رسیده‌ایم. کشورهای غربی و آمریکا متوجه شده‌اند که برجام برای جمهوری اسلامی یک امر مختومه است و دیگر به دنبال به نتیجه رساندن آن نیست. خوش‌بینی و تمایل آقای امیر عبداللهیان به آینده مذاکره اتفاق جدیدی نیست و در ۱۵ سال گذشته همواره این مسائل مطرح شده است. این در حالی است که برجام اهداف و منافع ملی ایران را تضمین می‌کرد اما تمایلاتی در داخل ایران وجود داشت که با برجام مخالف بود و تلاش می‌کرد دستاوردهای آن را انکار کند. برجام امضا شده بود و اگر کلیت نظام با ادامه یا احیای برجام موافق بود، اگر کلیت نظام با ادامه یا احیای برجام موافق بود و اگر کلیت نظام با ادامه یا احیای برجام موافق بود، اگر کلیت نظام با ادامه یا احیای برجام موافق بود و اگر کلیت نظام با ادامه یا احیای برجام موافق بود، باعث شد برجام آسیب ببیند و به قول مقامات دولت بایدن اقدام اشتباه ترامپ این بود که از برجام خارج شد. این در حالی است که اگر ترامپ از برجام خارج نمی‌شد این احتمال وجود داشت که طرفین به تفاهم نزدیک‌تری دست پیدا کنند. اینکه امیر عبداللهیان مانند وزرای گذشته امور خارجه ایران نسبت به آینده مذاکرات ابراز خوش‌بینی می‌کند مورد پذیرش مقامات کشورهای غربی و آمریکا قرار نمی‌گیرد. نکته دیگر اینکه فرض بگیرید ایران قصد دارد مذاکرات را دنبال کند تا برجام احیا شود. سوال این است که اگر برجام نیز به نتیجه برسد و ایران اف‌ای‌تی‌اف را نپذیرد احیای برجام هیچ سودی برای ایران ندارد. هدف برجام این بود که ایران بتواند در عرصه بین‌المللی به مبادلات اقتصادی و تجاری خود به صورت آزادانه ادامه بدهد و از سیستم بانکی بین‌المللی بهره‌مند شود. این در حالی است که ایران با نپذیرفتن اف‌ای‌تی‌اف به دست خود این امتیازها را از دست داده است.

◀ آیا احیای برجام نمی‌تواند زمینه‌های پذیرش اف‌ای‌تی‌اف را توسط ایران به وجود بیاورد؟

کشورهای غربی اقداماتی که جبهه مقاومت انجام می‌دهد را تروریستی به شمار می‌آورند. به همین دلیل نیز پول‌هایی که در این زمینه هزینه می‌شود برای کشورهای غربی حائز اهمیت است. از سوی دیگر جمهوری اسلامی اعلام کرده که به غنی‌سازی اورانیوم ادامه می‌دهد. داشتن ذخیره بزرگ اورانیوم به مقیاس ۶۰ درصد و غنی‌سازی بیشتر از ۶۰ درصد به امتیازی برای ایران تبدیل شده که در مذاکرات فی مابین از آن استفاده کند. این در حالی است که همین موضوع از نگاه کشورهای غربی سوال برانگیز است و این کشورها در مقابل آن مقاومت می‌کنند. کشورهای غربی موضوع پرونده هسته‌ای ایران را در دولت حسن روحانی به یک تفاهم قطعی رساندند که منوط به پذیرش از سوی تهران شد که متأسفانه در آن مقطع زمانی چنین پذیرشی اعلام نشد. پس از آن نیز مذاکراتی که صورت گرفت با ادعاها و موضوعاتی همراه بوده که برای کشورهای غربی قابل قبول نیست. کشورهای غربی آخرین پیشنهادهای خود را به صورت کتبی نوشته‌اند و روی میز گذاشته‌اند. مقامات کشورهای غربی عنوان می‌کنند که جمع بندی ما درباره وضعیت پرونده هسته‌ای ایران در آخرین پیشنهاد که روی میز قرار دارد وجود دارد. در چنین شرایطی اگر ایران تمایل دارد از تحریم خارج شود و یا تمایل دارد به روابط بین‌المللی آزاد دسترسی پیدا کند و تعهدات بین‌المللی را انجام بدهد و از قطعنامه‌های شورای امنیت تبعیت کند باید درباره پیشنهادی که امروز روی میز است پاسخ قطعی بدهد. ایران یا باید این پیشنهاد را قبول کند و آن را امضا کند و یا آنها را رد کند. در غیر این صورت ایران باید خود را برای اقدامات قرابرجامی که طرفین به دنبال آن هستند آماده کند.

> **اسرائیل با کمک کشورهایی مانند آذربایجان و یا حتی ترکیه و کمک برخی گروه‌ها در منطقه مانند کردها به دنبال این است که شاید به صورت نظامی با رویکردهایی که جمهوری اسلامی در منطقه دنبال می‌کند مقابله کند**

◀ مهم‌ترین پیامدهای پایان برجام چیست؟ در صورتی که برجام به پایان برسد ایران از نظر سیاسی و اقتصادی در چه وضعیتی قرار می‌گیرد؟

کشورهای غربی برجام را ابزاری برای بقای اسرائیل در مقابل ایران قلمداد می‌کردند. جمهوری اسلامی بر این اعتقاد است که رژیم اسرائیل نامشروع است و به همین دلیل باید نابود شود. به همین دلیل رسیدن ایران به امکانات هسته‌ای بالاتر از دید آنها به منزله تهدید بیشتر بقای اسرائیل قلمداد خواهد شد. اسرائیل نیز به دلیل شرایط بحرانی در منطقه و هم کشاندن پای کشورهای غربی به دعوای خود با ایران به دنبال ارتباط با کشورهای عربی است که در گذشته همواره طرف دعوا با اسرائیل بودند. از سوی دیگر اسرائیل با کمک کشورهایی مانند آذربایجان و یا حتی ترکیه و کمک برخی گروه‌ها در منطقه مانند کردها به دنبال این است که شاید به صورت نظامی با رویکردهایی که جمهوری اسلامی در منطقه دنبال می‌کند مقابله کند. البته این برخوردها در شرایط کنونی نیز در کشورهایی مانند سوریه و لبنان و مناطق دیگر به شکل‌های مختلف وجود دارد. با این وجود ادامه داشتن این وضعیت این احتمال را تقویت می‌کند که این تنش‌ها به داخل خاک ایران و در نهایت به صورت شدیدتر به داخل خاک اسرائیل کشیده شود. این واکنش‌های متقابل می‌تواند یک وضعیت مصیبت‌بار را در کل منطقه به وجود بیاورد.

◀ اعتراضات و التهاباتی که پس از آن در کشور به وجود آمد چه تأثیری در روند احیای برجام و موقعیت ایران در عرصه بین‌المللی داشت؟

یکی از ریشه‌های اصلی اعتراضاتی که در ایران صورت گرفت اقتصادی بود. دلیل این موضوع نیز تحریم‌هایی که علیه ایران صورت گرفته و باعث شده فشارهای اقتصادی به مردم وارد شود. این اتفاق در شرایطی رخ داد که مردم نسبت به ناکارآمدی بخش‌هایی از مدیران کشور و همچنین اختلاس‌ها و فسادهایی که در کشور وجود داشت انتقاد داشتند و با ناامیدی نسبت به آینده نگاه می‌کردند. از سوی دیگر ایرانیان خارج از کشور که اعتراضاتی داشتند نیز نارضایتی‌های خود را اعلام کردند. همزمانی این اتفاقات با زمانی که کشورهای غربی برجام را مختومه اعلام کرده بودند روی سرنوشت برجام تأثیر گذاشت. از سوی دیگر تبلیغاتی که تندروها در داخل ایران و اسرائیل و عربستان علیه برجام انجام می‌دادند به این فکر افتادند در شرایطی که ایران در داخل و خارج از کشور با بحران مواجه شده است می‌توانند ضربه سنگینی به ایران وارد کنند. هدف از این رویکرد نیز این بود که به ایران فشار وارد کنند و ایران را به پذیرش تعهدات بین‌المللی و برجامی وادار کنند. من فکر می‌کنم حداکثر امتیازی که ایران می‌تواند در این شرایط به دست بیاورد پذیرش همان متن نهایی است که آماده شده است. به همین دلیل بهتر است که با همان برجام که نتیجه مذاکرات طولانی بوده و حداکثر امتیازات را برای ایران به‌همراه داشته بپذیریم. ایران دارای منابع گسترده طبیعی و انسانی است که با استفاده از این ظرفیت‌ها می‌تواند به دنبال توسعه اقتصادی باشد. توسعه اقتصادی نیز قدرت بیشتری را برای ایران به‌همراه خواهد آورد. همچنان که امان و ژاپن پس از شکست در جنگ جهانی دوم به مرور زمان به بزرگترین قدرت‌های اقتصادی جهان پس از آمریکا و چین تبدیل شده‌اند. اگر ایران از ظرفیت‌های داخلی خود به خوبی استفاده کند و در مسیر توسعه اقتصادی قرار بگیرد می‌تواند چشم‌انداز روشنی برای خود متصور شود در غیر این صورت شرایط برای ایران سخت‌تر از گذشته خواهد شد.

◀ اعتراضات روی سرنوشت برجام تأثیر گذاشت

◀ به نقطه پایان برجام رسیده‌ایم

◀ احیای برجام بدون پذیرش اف‌ای‌تی‌اف بی‌معنا خواهد بود

محسن کوهکن در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

جایگاه نظارتی نمایندگان باید افزایش یابد

◀ برخی استیضاح‌ها فاقد وزانت و معیار است

آرمان ملی: نمایندگان بر وفق قانون دو وظیفه را برعهده دارند. یکی قانونگذاری که از طریق طرح و لایحه صورت می‌گیرد و دیگری نظارت بر اعمال قوه مجریه تا حرکتی بر خلاف قانون از مسئولان اجرایی صورت نگیرد. در عرصه قانونگذاری در طول سال‌های گذشته با تجمع و تورمی از قوانین روبه‌رو هستیم. قوانینی که بعضا حتی اجرا هم نمی‌شود و گاهی در عرصه اداری دست و پا گیرند اما وظیفه دوم نمایندگان یعنی نظارت بر ارکان دولت سال‌هاست زیر یک علامت بزرگ قرار گرفته است. برخی نمایندگان به محض نشستن بر صندلی‌های سبز در موقعیت خود نسبت به دولت در دو حدفاصل قرار می‌گیرند. اگر عمر دولت‌ها رو به پایان باشد و دیگر زمینه‌ای برای رایزنی با دولت وجود نداشته باشد، به منظور اینکه دولت بعدی هماهنگ با آنها باشد ابزار استیضاح و سوال را در دست می‌گیرند و بر تن دولت می‌کوبند تا به اهداف سیاسی خود دست یابند و اگر هم با آن دولت همراه باشند و خواستار تکرار آن دولت در مراتب آینده سیاست‌ورزی باشند، چنان چتر حمایت خود را بر سر دولت پهن می‌کنند که در برخی موارد در تناقض با رفتار نمایندگی آنهاست. در همین دولت شاهد بودیم که مجلس چند هفته پیش؛ دو روز صمت را مورد استیضاح قرار داد اما رای اعتماد مجدد به او داد اما اکنون با بالارفتن قیمت خودرو، نمایندگان درصدد هستند، وزیر صمت را بار دیگر مورد استیضاح قرار دهند. در این ارتباط «آرمان‌ملی» با محسن کوهکن، فعال سیاسی اصولگرا به گفت‌وگو پرداخته است.

◀ حقوقی تحت عنوان حقوق نظارتی برای نمایندگان وفق قانون اساسی در نظر گرفته شده است، اما کمتر شاهد اعمال این حقوق از سوی برخی نمایندگان هستیم. چرا نمایندگان عموما از حق نظارت خود در برابر ارکان دیگر خصوصا دولت استفاده نمی‌کنند؟

وزرا و نمایندگان دارای حق و حقوق قانونی هستند. نمایندگان دو وظیفه بر اساس قانون عهده دارند که مسئولیت آنها نیز در همین راستاست. اول تصویب قوانین مورد نیاز از طریق طرح توسط ۱۵ نفر از نمایندگان و یا تصویب قانون به درخواست و لایحه دولت. در این صورت اگر نمایندگان به این مورد رأی دهند بعد از تصویب شورای نگهبان آن لایحه یا طرح به قانون تبدیل می‌شود. بخش دیگری از وظیفه نمایندگان مربوط به نظارت است. در قانون اساسی قوه قضائیه و مجلس دارای حق نظارت هستند. شاید اشکال کار در این باشد که در طول این سال‌ها کمتر جایگاه نظارتی نمایندگان تبیین شده است متأسفانه در این مدت به باور مشترکی در این زمینه نرسیده‌ایم. قوه قضائیه سازمانی تحت عنوان سازمان بازرسی کل کشور دارد که به وظیفه نظارتی خود در این سازمان عمل می‌کند. سازمان بازرسی وقتی عملکرد دستگاه‌های مختلف را مورد بررسی قرار می‌دهد، به هر عملکرد و رفتاری که خلاف قانون برسد، در مورد آن گزارش می‌دهد، اگر آن عمل خلاف قانون واجد جرم خورد باشد در دستگاه قضائی مورد رسیدگی قرار می‌گیرد و احکام آن صادر می‌شود. حقوقی که نمایندگان در نظارت دارند البته جای بررسی دارد زیرا به نظر می‌رسد برداشتی که از این نظارت صورت می‌گیرد، برداشت در ترازی پایین است. زیرا نظارتی که برای مجلس قائل هستیم، نظارت بر حسن اجرای امور است. حسن اجرا دانستن رفتار نمایندگان جایگاه نظارتی نمایندگان را به‌شدت افزایش می‌دهد، به عبارت بهتر جایگاه نظارتی نمایندگان نیازمند افزایش است.

◀ جایگاه کمیسیون اصل ۹۰ در مجلس مگر نظارتی نیست؟ این جایگاه چرا مورد استفاده قرار نمی‌گیرد؟

در قانون اساسی قوای سه گانه از هم تفکیک شده‌اند اما این تفکیک قوا عملا در جایگاه کمیسیون اصل ۹۰ وجود ندارد. چون براساس این قانون هرگاه کسی شکایتی از شیوه کار یکی از قوای سه گانه داشته باشد، می‌تواند به مجلس شکایت کند. ساز و کار این کمیسیون را هم قانون تعیین کرده است. در نتیجه هر کسی از شیوه کار رئیس قوه مقننه؛ مجریه و قضائیه شکایتی دارد کمیسیونی که صلاحیت رسیدگی به شکایت را دارد، کمیسیون اصل ۹۰ است. حالا اینکه از این جایگاه در چه سطحی استفاده می‌شود بحث جداگانه‌ای است.

◀ خوب این مورد که شرایط را برای نمایندگان بهتر می‌کند تا بر سایر قوا نظارت داشته باشند.

بله وقتی این جایگاه برای کمیسیون اصل ۹۰ در نظر گرفته شده است به نحو بیشتری باید نمایندگان نظارت خود را بر حسن اجرای امور متمرکز کنند. یعنی نظارتی که خروجی آن رسیدن به تدبیر امور، مدیریت قوی، حرکت صحیح و هدف‌مند برای رسیدن به اهداف سازمانی باشد. در این معنا که ممکن است در یک‌دستگاه هیچ عمل خلاف قانونی مشاهده نشود که دستگاه قضائی و سازمان بازرسی به آن ورود کنند، اما مور بر محرومیت حسن، اداره نمی‌شود. در اینجاست که نمایندگان باید بر مبنای وظیفه نظارتی خود وارد شوند. در یک سازمان همه وظایف خود را انجام می‌دهند اما نهایتا تدبیری صورت نمی‌گیرد که این ساختار و نیروی انسانی موفق شود اهداف خود را دنبال کند و نتیجه آن نیز به نارضایتی مردم منتهی می‌شود. در اینجا مجلس باید ورود کند و مشکلات را حل نماید.

◀ اگر بر اساس گفته شما تراز نظارتی نمایندگان افزایش یابد، آنگاه جایگاه نظارتی نمایندگان واقعی تر خواهد شد؟

اگر تراز نظارتی نمایندگان بالا رود قطعا شرایط برای نمایندگان هم بهتر خواهد شد. از یک وزیر یک مورد تخلف مشاهده کنیم آن را نقطه مقابل انجام حسن امور نمی‌دانیم چرا؟ چون یا عملکرد درست یا غلط نمی‌تواند اینگونه خروجی از کار وزیر گرفت. اما اگر مجموعه از عملکردها را کنار هم بگذاریم می‌توانیم بگوییم عمل بر اساس حسن انجام جلو نرفته است. از این منظر اگر نظارت درست اعمال شود باید جایگاه واقعی نظارتی نمایندگان به آنها داد. اینجاست که اختیاری که قانون اساسی به مجلس داده، هویدا خواهد شد.

> **نماینده مجلس می‌تواند در تمامی امور داخلی و خارجی اظهار نظر کند و تذکرات خود را یا در نطق اعلام می‌کند یا تذکر کتبی می‌دهد که تذکر کتبی از طریق هیات رئیسه به آن دستگاه ارسال می‌شود**

به طوری که قانون برای مجلس حتی در برابر رئیس جمهوری که با رأی مستقیم مردم انتخاب شده است اختیاراتی را پیش بینی کرده است.

◀ با وجود این همه اختیارات یک نماینده می‌تواند از نظر عملی از حق خود برای نظارت استفاده کند یا خیر؟

حتما یک نماینده باید از حق خود در نظارت بر دولت استفاده کند اما باید به درستی از این حق استفاده نماید. در این معنا که در پله اول باید به فلان وزیر تذکر داد. یک نماینده مجلس می‌تواند در تمامی امور، داخلی و خارجی اظهار نظر کند و تذکرات خود را یا در نطق اعلام می‌کند یا تذکر کتبی می‌دهد که تذکر کتبی از طریق هیات رئیسه به آن دستگاه ارسال می‌شود. گاهی بررسی یک عملکرد نیازمند اطلاعات بیشتری است. در این مرحله نمایندگان باید درخواست تحقیق و تفحص بدهند. قطعا تحقیق و تفحص برای رسیدن به پاسخ یک سوال نیست، بلکه خروجی آن باید به مجموعه از سوالات پاسخ دهد که در حوزه اختیارات و مسئولیت‌های آن دستگاه تعریف می‌شود. در این تحقیق و تفحص به مواردی می‌رسیم که مسئولیت‌زاست و مستوجب برخوردهای اداری است و امکان دارد که به مقصدی برسیم و فعل و ترک فعلی بشکند که باید توسط دستگاه قضا مورد رسیدگی قرار گیرد. در مرحله سوم استیضاح باید صورت گیرد، یعنی تذکر صورت گرفته شده و مشکل حل نشده و ده‌ها تذکر صورت گرفته که این تذکرات می‌تواند بخشی از محتوای استیضاح باشد.

◀ با وجود این مراتب استیضاح‌های صورت گرفته در این مجلس با حتی مجالس گذشته را تا چه میزان منطقی می‌دانید؟

عمده استیضاح‌های صورت گرفته، فاقد وزن و معیار بوده‌اند. گاهی اوقات استیضاح‌ها به نتیجه نرسیده است علت نیز آن است که استیضاح وزنش در حدی نبوده است که یک وزیر رأی اعتمادش سلب شود. البته موارد دیگری هم می‌تواند موجب عدم استیضاح شود. از جمله ارتباط‌هایی که برقرار می‌شود، مصلحت اندیشی‌هایی که صورت می‌گیرد و مولفه‌های مختلف دیگری هم هستند که می‌تواند در عدم تحقق استیضاح نقش داشته باشد.

◀ اما این مورد را نمی‌توانیم کتمان کنیم که گاهی مجلس عموما تحت فضای سیاسی هم دست به استیضاح می‌زنند؟

عموما همه مجالس زمانی که به سال آخر نزدیک می‌شوند حرکات متفاوتی را نسبت به سه سال قبل انجام می‌دهند. به هر جهت یک نماینده عملکرد خود را بررسی می‌کند و قصد دارد که مجددا داوطلب شود، از این منظر به تکاپو می‌افتد. به دنبال کارنامه‌ای برای خود است تا به حوزه انتخابیه‌اش ارائه دهد. فرض را بر این بگذاریم از یک نماینده سوال شود که در زمان شما قیمت ارز چه تغییری کرده است آن نماینده نباید در پاسخ یک مقام اجرایی را محکوم کند و باید اعلام کند که او نیز در این زمینه متوسل به استیضاح شده است و در نهایتا آن استیضاح رأی نیاورده یا آورده است.

◀ آیا توسل به اهرم استیضاح موجب می‌شود که تحرک مثبتی در دولت ایجاد شود؟

تجربه نشده به عنوان یک نماینده که در چند مجلس حضور داشته‌ام نشان می‌دهد که اگر استیضاح در جای خود و با وزنی قوی اعمال نشود، بر ضد خود تبدیل خواهد شد و چه بهتر که اساسا این استیضاح در دستور کار نمایندگان مجلس قرار نگیرد زیرا حتی ممکن است وزیر استیضاح نشده و آن وضعیتی که موجبات استیضاح شده بود هم بهبود نیابد.

> **در یک سازمان همه وظایف خود را انجام می‌دهند اما نهایتا تدبیری صورت نمی‌گیرد که این ساختار و نیروی انسانی موفق شود اهداف خود را دنبال کند و نتیجه آن نیز به نارضایتی مردم منتهی می‌شود. در اینجا مجلس باید ورود کند و مشکلات را حل نماید**

◀ آیا ممکن است برخی نمایندگان اساسا علت را ندانند و بر اساس جو حاکم بر مناسبات اقتصادی و سیاسی اقدام به استیضاح وزیر کنند؟ چون دیدیم که وزیر صمت استیضاح شد و رأی آورد!

سوال بسیار مهم است. اگر نمایندگان در زمان رأی اعتماد دقت لازم را داشته باشند و کاملا کارشناسانه به نقد و بررسی کارنامه یک وزیر بپردازند شاید اساسا بعدها نیاز چندانی به سوال و حتی استیضاح نباشد. وزیری پیشنهاد می‌شود عده‌ای از نمایندگان ویژگی‌های خوب او را اعلام می‌کنند و عده‌ای دیگر متناسب با سوابق وی عیوب آن وزیر پیشنهادی را از صحن مجلس اعلام می‌کنند. مگر کسی وجود دارد که سر تا پا حسن باشد و عیبی نداشته باشد. این مورد دقیقا مانند مخالفت‌ها و موافقت‌ها با لایحه بودجه سالانه است. همه ساله زمانی که لایحه به مجلس ارسال می‌شود، یک عده اعلام می‌کنند که لایحه بودجه این خوبی‌ها را دارد و عده دیگر اعلام می‌کنند که لایحه بودجه توم راست و مشکلاتی دارد. زمانی که منابع به حد نیاز نباشد باید در جایی کم گذاشت و این مورد به نقطه ضعف تبدیل می‌شود. در مورد استیضاح وزرا نیز همین مورد حکمفرماست. در بسیاری از مواقع بررسی اولیه است که باعث می‌شود نمایندگان به این نکته برسند که در رأی اعتماد به وزیر اشتباه کردند اگر در ابتدا و در زمان رأی اعتماد دقت لازم صورت گیرد، زمان رسیدن به یک استیضاح طولانی‌تر خواهد شد و به راحتی وزیر استیضاح نمی‌شود. چون به راحتی هم رأی نیاورده.

◀ اما این مورد را پذیریم که رئیس مجلس بود که در استیضاح آقای فاطمی امین بازی را به نفع وی تغییر داد؟

در مورد آقای وزیر همان دفعه قبل که وی مجددا رأی آورد، رئیس مجلس موضعی گرفتند و به سمت و سوی ساختار حرکت کردند اما برخی از داخل مجلس ایشان را متهم کردند که وی از وزیر صمت حمایت کرده است اما بنده اعلام کردم ممکن است جلسه‌ای برقرار شود که قرار بر استیضاح باشد اما در بررسی‌ها متوجه شوند که بخشی از ایرادات، به ساختار وزارتخانه باز می‌گردد و این مورد را هم درک کند و استدلال هم داشته باشد اگر این فرد به یک باره اعلام کند که برای رفع ایرادات باید ساختار وزارتخانه اصلاح شود، خوب نقطه ضعفی نیست. زیرا آن وزارتخانه زمانی ۴ وزارتخانه جدا بوده بعدها به ۳ وزارتخانه تبدیل شد و بعدها ۵ وزارتخانه و در نهایت یک وزارتخانه شده است. در نتیجه بخشی از ایرادات در همین ادغام‌هاست. اگر رئیس مجلس این مورد را اعلام کند و تاکید نمایند که باید ساختار وزارتخانه تغییر کند، در این معنا است که در استیضاح نباید شخص محور بود. اگر ادله‌ای وجود دارد که به ساختار باز می‌گردد و اگر هر فرد دیگری هم وزیر باشد با این ساختار نمی‌تواند موفق باشد، ذهنی که در اینجا به دنبال اصلاح امور است هم به دنبال اصلاح ساختار تشکیلاتی خواهد بود و هم اینکه این مورد را می‌سنجد که فلان شخص توانایی ادامه کار را دارد یا خیر.

یادداشت

تقویت هویت ملی در محیط دانشگاه‌ها

سالار احمدی
فعال سیاسی

آیین‌نامه افزایش نرخ آزادسازی مدارک دانشجویان و شیوه‌نامه انضباطی در دو مقطع توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی ابلاغ شد؛ شورایی که در آن همه اشخاص حقیقی دستگاه‌های دولتی و فرادولتی دخیل هستند. این ابلاغیه در واقع به نحوی بازگشت به عقب است که حتی در دولت دهم نیز با وجود فضای سیاسی سال ۸۸ سابقه نداشت. در آن سال‌ها هم با دانشگاه‌ها تا این اندازه سختگیرانه برخورد نشد. به نظر می‌رسد که آیین‌نامه انضباطی اخیر توسط وزارت علوم با هدف کنترل دانشجوفرستی به خارج از مرزها به دانشگاه‌ها ابلاغ شده است در حالی که چنین اقداماتی مهاجرت دانشجویان نخبه را کنترل نخواهد کرد. هرقدر فضا با ابلاغ چنین آیین‌نامه‌هایی سختگیرانه‌تر باشد، در آخر کار شاهد خروج بیشتر نخبگان و تحصیل کرده‌ها از کشور خواهیم بود. در حالی که این افراد سرمایه‌های کشورند و میلیاردها تومان برای تحصیل آنها هزینه شده تا درنهایت بتوانند به کشور خدمت کنند. به هیچ‌روی برای جامعه و کشور مطلوب نیست که دانشگاه ساکت باشد. اساساً اگر قرار باشد دانشگاه تبدیل به مکانی شود که در آن مباحث درسی و فنی مهندسی و علوم انسانی بحث و پیگیری شود در رابطه با مسائل روز جامعه صدایی شنیده نشود اعتراضات اگرچه در دانشگاه‌ها ساکت می‌شود، اما به کف خیابان منتقل خواهد شد. اگر قرار باشد دانشجویان اعتراض خود را بیان کنند هیچ مکانی بهتر و امن‌تر از محیط خود دانشگاه وجود ندارد؛ زیرا افرادی خارج از محیط دانشگاه نمی‌توانند بر روند اعتراض دانشجویان تاثیر بگذارند که این مهم در خیابان ممکن نیست. به هر روی دانشجو وقتی فضا را برای زیست خود مناسب تشخیص ندهد؛ اقدام به مهاجرت می‌کند هرقدر هم که قوانین مهاجرت سفت‌وسخت باشد او بازهم چاره را در رفتن می‌بیند و بهتر است به جای ایجاد چنین فضایی در محیط دانشگاه‌ها به فکر ایجاد چشم‌انداز مثبت و تقویت هویت ملی برویم که در نتیجه فرد با علاقه خود ماندن را بر رفتن ترجیح داده و تمام توان خود را برای آبادی میهن به کار گیرد. لذا اقداماتی از قبیل افزایش نرخ آزادسازی مدارک دانشجویان برای اینکه دانشجو را وادار به ماندن کند جز برخورد چوب بالاسر با دانشجو نیست. هرقدر که بگیربندند در حوزه اقتصاد و کنترل قیمت‌ها جواب داده است در این مورد هم جواب خواهد داد. در حالی که چنین تصمیماتی نه تنها نتیجه‌ای نمی‌دهد بلکه اتفاقی که در پی آن می‌افتد این است دانشجو پس از فارغ‌التحصیلی انگیزه کمتری برای ماندن و خدمت به کشور داشته و درنتیجه به هر شکلی به دنبال آزادسازی مدرک و مهاجرت خواهد بود.

نگاه

یک کارشناس مسائل بین‌الملل:

حمله به اوکراین بر اقتصاد و امنیت بین‌الملل تاثیر جدی گذاشت

یک کارشناس مسائل بین‌الملل با بیان اینکه یکی از مهم‌ترین اتفاقات در سال ۲۰۲۲ میلادی موضوع حمله روسیه به اوکراین بود، گفت: این موضوع در عرصه نظری و تئوری باعث تحولاتی در عرصه بین‌الملل شد و از دیگر سو بر اقتصاد و امنیت بین‌الملل نیز تاثیرات جدی گذاشت. شعیب بهمن در پاسخ به این سوال که به نظر وی مهم‌ترین اتفاق رخ داده در عرصه بین‌الملل در سال ۲۰۲۲ چه موضوعی بوده، گفت: به نظرم مهم‌ترین اتفاق در این عرصه، جنگ اوکراین و حمله روسیه به این کشور بود. این بحران نظام بین‌الملل و بازیگران این حوزه را تحت تاثیر خود قرار داد و به نوعی این جنگ به بلوک بندی جدیدی در عرصه بین‌المللی منتهی شد. وی با بیان اینکه منظور از بلوک بندی، نوع بلوک بندی که در عرصه جنگ سرد شاهد آن بودیم نیست، تصریح کرد: طی این بحران کشورها مجبور شدند که موضع خود را بر اساس این رویداد مشخص کنند و این مشخص کردن مواضع تغییراتی را در عرصه بین‌الملل به‌همراه داشت، مثلا برخی از کشورهای متحد سنتی آمریکا از جمله کشورهایی همچون عربستان و امارات در عرصه این بحران حاضر به همکاری کامل با غرب و آمریکا نشدند و مواضع‌شان در ارتباط با این جنگ کاملا همسو با آمریکا نبود؛ حتی در بحث انرژی نیز به‌رغم اینکه کشورهای غربی تلاش کردند که این کشورها را تشویق به تولید بیشتر کنند تا خلأ موجود در این زمینه برطرف شود، این موضوع با پاسخ منفی این کشورها روبه‌رو شد. بهمن با بیان اینکه با توجه به این تحولات به نظر می‌رسد که ما در نظام بین‌الملل شاهد یک نوع دگرگونی و گذار هستیم، اظهار کرد: خود این جنگ موضوع مهمی بود و پیامدهای حاصل از آن نیز در عرصه بین‌الملل جدی و موثر بود. این کارشناس مسائل بین‌الملل اظهار کرد: تا پیش از این جنگ این تلقی در بین نظریه پردازان عرصه بین‌الملل وجود داشت که کشوری که دارای تسلیحات هسته‌ای است از هرگونه حمله نظامی مصون است و ما اکنون شاهد آن هستیم که کشوری که سلاح هسته‌ای دارد؛ جنگی را آغاز می‌کند و دیگران نمی‌توانند در برابر آن اقدامات متقابلی انجام دهند، به‌رغم اینکه وجهه و امنیت آنها در عرصه بین‌الملل زیر سوال می‌رود و دچار چالش می‌شوند. وی همچنین تصریح کرد: این جنگ همچنین دارای اثرات جدی در حوزه امنیت انرژی و اقتصاد بین‌الملل نیز بود.

پرونده ۷
آ